

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.018.04.2019

Pani
Anna Bury
Dyrektor Szkoły Podstawowej
im. Jana Pawła II w Żarnówce
Żarnówka 325, 34-220 Maków Podhalański

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/078 Profilaktyka wad postawy u dzieci i młodzieży w szkołach publicznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Żarnówce, Żarnówka 325, 34-220 Maków Podhalański (<i>Szkoła</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Bury, Dyrektor Szkoły, od 1 września 2003 r. (<i>Dyrektor</i>)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy uczniów. 2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/eliminujących czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy. 3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyka rozwoju wad postawy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych), tj. lata szkolne 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ , z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2 ustawy o NIK.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Jerzy Baranek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/158/2019 z 13 września 2019 r.

---

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., zwana dalej *ustawą o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie aktywne działania Szkoły na rzecz stworzenia warunków ograniczających czynniki sprzyjające powstawaniu i rozwojowi wad postawy uczniów, jak również skuteczność działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie profilaktyki wad postawy i eliminacji ryzyk ich rozwoju. Szkoła podejmowała również działania na rzecz rozpoznania i monitorowania problemów rozwoju wad postawy uczniów, jednak nie były one w pełni skuteczne, o czym świadczy brak informacji o skali rozpoznanych u uczniów wad postawy i nieplanowanie, w oparciu o te dane, specjalnych działań związanych z profilaktyką w tym zakresie, w szczególności organizacji w szkole zajęć z gimnastyki korekcyjnej.

Stanowiska pracy i nauki w Szkole były ergonomiczne i dostosowane do wymogów antropometrycznych uczniów, a podręczniki i przybory szkolne uczniowie mogli przechowywać w szafkach. W Szkole przeprowadzano również pomiary wagi plecaków szkolnych, a o ich wynikach oraz o konieczności sprawdzania zawartości tornistrów dzieci informowano rodziców na zebraniach szkolnych. Zajęcia wychowania fizycznego były prowadzone w wymaganym wymiarze godzin, w formie zajęć klasowo-lekcyjnych, w ramach których prowadzono również edukację zdrowotną dotyczącą profilaktyki wad postawy. Szkoła dysponowała infrastrukturą sportową niezbędną do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, w tym zajęć z gimnastyki korekcyjnej. W Szkole organizowano również zajęcia pozalekcyjne w ramach Szkolnego Klubu Sportowego.

W Szkole podejmowano działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy uczniów. Wychowawcy podejmowali ten temat na zebraniach szkolnych z rodzicami, a pielęgniarka szkolna przeprowadzała pogadanki z uczniami. W Szkole znajdowały się plakaty zachęcające do nienoszenia zbyt ciężkich tornistrów szkolnych oraz gazetka ścienna z materiałami edukacyjnymi na temat zniekształceń kręgosłupa wraz z poradami fizjoterapeuty.

W Szkole zapewniono uczniom profilaktyczną opiekę medyczną poprzez zawarcie porozumienia z podmiotem leczniczym na świadczenia pielęgniarki szkolnej oraz uruchomiono w 2017 r. gabinet profilaktyki zdrowotnej. Pielęgniarka szkolna przeprowadzała testy przesiewowe uczniów, a także pogawędki z uczniami na temat wad postawy i ich zapobiegania.

Zastrzeżenia NIK dotyczą zaniechania pozyskiwania od pielęgniarki szkolnej, w ramach zawartego porozumienia, niezbędnych danych o zakresie rozpoznanych wad postawy wśród uczniów oraz niezorganizowania dla uczniów zajęć z gimnastyki korekcyjnej, co świadczy o niewystarczającym monitorowaniu potrzeb zdrowotnych uczniów. W wyniku przeprowadzonych w kolejnych latach badań przesiewowych zniekształcenia kręgosłupa rozpoznano u 40% przebadanych dzieci. Zdaniem NIK podstawowym warunkiem dobrej współpracy z pielęgniarką szkolną jest ustalenie zasad, w tym ustalenie zadań i sposobów ich realizacji. Obie strony powinny wybrać zadania, które uznają w danym roku szkolnym za priorytetowe, uzgodnić harmonogram wspólnych działań oraz dokonywania oceny ich realizacji w celu ewentualnej korekty. Szkoła nie uczestniczyła w żadnym programie profilaktyki wad postawy, a działania w tym zakresie ograniczały się jedynie do zapewnienia 8% uczniów udziału w programie powszechnej nauki pływania „Umiem pływać” oraz w programie „Trzymaj formę”.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu wad postawy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. Od grudnia 2017 r. w Szkole funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej⁴, który był czynny raz w tygodniu, tj. w każdy piątek, w godzinach od 9⁰⁰ do 14⁰⁰. Gabinet ten spełniał wymagania określone w § 27, § 30 oraz § 37 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą⁵. Był również wyposażony w obowiązkowy sprzęt do wykonywania testów przesiewowych dotyczących układu ruchu oraz interpretacji wyników, tj. wagę medyczną ze wzrostomierzem z aktualną cechą legalizacji oraz tablice – siatki centylowe wzrostu i masy ciała. Gabinet został wyposażony na podstawie ustawy z dnia 15 września 2017 r. o szczególnych rozwiązaniach zapewniających poprawę jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej⁶.

(dowód: akta kontroli str. 75-101, 312-315, 340-341, 348-350)

1.2. W dniu 19 grudnia 2011 r. Dyrektor Szkoły zawarła z Miejską Przychodnią Zdrowia w Makowie Podhalańskim (*MPZ w Makowie Podhalańskim*) porozumienie na udzielanie przez pielęgniarkę szkolną opieki zdrowotnej w zakresie profilaktycznej opieki nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania. Porozumienie zawarto na czas nieokreślony. Zgodnie z porozumieniem pielęgniarka szkolna była zobowiązana do:

- zapewnienia dostępności do świadczeń w wymiarze czasu pracy proporcjonalnym do liczby uczniów objętych opieką z uwzględnieniem planu godzin lekcyjnych⁷. Zgodnie z harmonogramem świadczenia te miała realizować w każdy piątek, w godzinach od 9⁰⁰ do 14⁰⁰;
- tworzenia, przy współpracy z dyrektorem szkoły, list uczniów, które MPZ w Makowie Podhalańskim przekazywał do Narodowego Funduszu Zdrowia.

(dowód: akta kontroli str. 4-9)

W okresie objętym kontrolą, opieką pielęgniarki szkolnej była objęta cała populacja uczniów uczęszczających do Szkoły, tj. 104 uczniów w roku szkolnym 2017/2018, 121 w roku szkolnym 2018/2019 oraz 123 uczniów w roku szkolnym 2019/2020.

(dowód: akta kontroli str. 160)

1.3. Spośród uczniów objętych opieką profilaktyczną w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019, badania przesiewowe wykonano wszystkim uczniom z roczników objętych bilansem zdrowia, tj. łącznie 117 uczniom, z tego:

- 56 dzieci w roku szkolnym 2017/2018, tj. 14 dzieci z rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, po 15 uczniów klas III i V oraz 12 uczniów klasy VII,
- 61 dzieci w roku szkolnym 2018/2019, tj. 24 dzieci z rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, dziewięciu uczniów klasy III, 15 uczniów klasy V i 13 uczniów klasy VII.

(dowód: akta kontroli str. 160-161)

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Przed uruchomieniem gabinetu pielęgniarka korzystała z wyznaczonego jej pomieszczenia.

⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 595.

⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 1774.

⁷ W szkole, w której liczba uczniów nie przekracza 250 osób pielęgniarka szkolna mogła być dostępna nie mniej niż raz w tygodniu, nie mniej niż 4 godziny dziennie.

Z informacji uzyskanej, w trakcie niniejszej kontroli NIK, z MPZ w Makowie Podhalańskim wynikało, że:

- a) w roku szkolnym 2017/2018 na 56 uczniów przebadanych w ramach badań bilansowych rozpoznano:
- zniekształcenie kręgosłupa M-40 (kifoza i lordoza) u pięciu uczniów (8,9% przebadanych), z tego u dwojga dzieci z klasy „0” (14,3% uczniów przebadanych z tej klasy), u jednego ucznia z klasy III (6,7%) oraz u dwóch uczniów z klasy V (8,9%),
  - zniekształcenie kręgosłupa M-41 (skolioza) u 19 uczniów (33,9%), z tego u ośmiu z klasy „0” (57,1%), u siedmiu z klasy III (46,7%), u jednego z klasy V (6,7%) oraz u trzech z klasy VII (25%);
- b) w roku szkolnym 2018/2019 na 61 uczniów przebadanych w ramach badań bilansowych rozpoznano:
- zniekształcenie kręgosłupa M-40 u trzech uczniów (4,9% przebadanych), wszyscy z klasy V,
  - zniekształcenie kręgosłupa M-41 u 21 uczniów (34,4%), z tego u 12 dzieci z klasy „0” (50% przebadanych z tej klasy), u pięciu uczniów z klasy III (55,6%), u dwóch uczniów z klasy V (13,3%) oraz u dwóch uczniów z klasy VII (34,4%).

Dyrektor Szkoły wskazała, że w okresie objętym kontrolą współpraca Szkoły z pielęgniarką szkolną polegała na:

- przekazywaniu przez pielęgniarkę informacji o terminie przeprowadzenia badań bilansowych wśród uczniów oraz corocznym ważeniu, mierzeniu wzrostu i kontroli wzroku, które odbywały się w szkole,
- przeprowadzaniu pogadarek w poszczególnych klasach, których tematem były zapobieganie i leczenie wad kręgosłupa, zdrowego stylu życia, co szczegółowo przedstawiono w dalszej części wystąpienia.

Pielęgniarka szkolna nie informowała Dyrektora Szkoły o wynikach badań przesiewowych.

(dowód: akta kontroli str. 229-234, 318-319, 338, 348-349)

W zakresie współpracy z podmiotem leczniczym, sprawującym profilaktyczną opiekę nad uczniami, Dyrektor Szkoły wskazała, że pielęgniarka szkolna przedstawiała swój plan pracy na dany rok szkolny, który był uzgadniany i modyfikowany w ciągu roku, w zależności od potrzeb. Współpraca z lekarzem sprawującym profilaktyczną opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą odbywała się jedynie poprzez pielęgniarkę szkolną przy organizacji badań bilansowych. Dyrektor Szkoły wskazała również, że pielęgniarka, lekarz ani rodzice nie przekazywali informacji do szkoły o ewentualnych problemach wśród dzieci dotyczących wad postawy, w związku z czym nie było istotnego wskazania, aby kierować zapytania do lekarza opiekującego się dziećmi.

(dowód: akta kontroli str. 316-318, 338)

1.4. W okresie objętym kontrolą współpraca Szkoły (dyrekcji oraz wychowawców klasowych) z rodzicami dzieci polegała na informowaniu rodziców na zebraniach (wywiadówkach organizowanych m.in. na rozpoczęcie roku szkolnego, zakończenie okresu) o wadach postawy związanych z noszeniem przez uczniów przeciążonych tornistrów, potrzebie dbania o odpowiedni plecak oraz zapewnieniu w domu odpowiedniego stanowiska do odrabiania lekcji, wynikach pomiarów tornistrów, badaniach bilansowych dzieci, potrzebie aktywnego spędzania przez dzieci wolnego czasu, a także możliwości odpłatnego przebadania m.in. postawy ucznia przez firmę zewnętrzną przeprowadzającą takie badanie. Z zapisów w dzienniku elektronicznym wynikało przykładowo, że wychowawca klasy VI na zebraniu z rodzicami 1 października 2018 r. zwrócił uwagę na potrzebę badania

kręgosłupa u dzieci oraz odpowiedniego stanowiska w domu do odrabiania lekcji (dopasowanie krzesła i biurka do wzrostu dziecka), podczas zebrania z rodzicami 19 września 2019 r. odbyło się spotkanie z dyrekcją szkoły dotyczące wad kręgosłupa, zapoznania z wymaganiami edukacyjnymi oraz opieki zdrowotnej nad uczniem w roku szkolnym, a 10 października 2019 r. odbyło się ważenie plecaków. Dyrektor Szkoły wskazała, że za pośrednictwem dziennika elektronicznego podawano rodzicom wszystkie istotne informacje związane z ich dzieckiem oraz funkcjonowaniem Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 235-278, 341-343)

1.5. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie organizowano dodatkowych badań mających wykryć u uczniów wady postawy ciała. Dyrektor Szkoły wskazała, że w 2019 r. podmiot zewnętrzny przesłał do szkoły ofertę odpłatnego przebadania uczniów m.in. w zakresie wad postawy ciała i deklaracje skorzystania z tych badań przekazano uczniom. Zgodę na badanie wyrazili rodzice/opiekunowie 10 uczniów (10% wszystkich uczniów) i taką liczbę dzieci przebadano, a wyniki przekazano rodzicom/opiekunom dzieci. Dyrektor Szkoły wskazała, że szkoła nie organizowała dodatkowych badań mających na celu wykrycie wad postawy ciała u uczniów, ponieważ nie dysponuje środkami finansowymi na nieodpłatne przeprowadzenie takich badań, jak również nie było sygnału od rodziców o potrzebie ich zorganizowania. Podała także, że w kilku przypadkach firmy zewnętrzne zgłaszały chęć przeprowadzenia odpłatnie takich badań, lecz ze względu na niewielkie zainteresowanie ze strony rodziców, rezygnowały z przyjazdu.

(dowód: akta kontroli str. 102-104, 316-318)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Dyrektor Szkoły, w ramach współpracy z pielęgniarką szkolną i zawartego z podmiotem leczniczym porozumienia, nie zapewniła sobie pozyskiwania informacji o liczbie uczniów, u których rozpoznano zniekształcenia kręgosłupa w celu podjęcia działań profilaktycznych zapobiegających rozwojowi wad postawy, co w ocenie NIK było działaniem nierzetelnym. Wskutek tego, dyrekcji Szkoły nie była znana liczba uczniów wymagających objęcia działaniami w zakresie profilaktyki wad postawy, w tym gimnastyką korekcyjną. Z informacji uzyskanych w trakcie niniejszej kontroli NIK od podmiotu leczniczego, sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną nad uczniami, wynikało, że podczas badań przesiewowych w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 zniekształcenia kręgosłupa rozpoznano aż u około 40% uczniów objętych badaniem.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 3 i 11 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁸, dyrektor szkoły sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne, a także współpracuje z pielęgniarką albo higienistką szkolną, lekarzem i lekarzem dentyką, sprawującymi profilaktyczną opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że z uwagi, iż w porozumieniu zawartym w 2011 r. z MPZ w Makowie Podhalańskim nie zobowiązano Przychodni oraz pielęgniarki szkolnej do przekazywania dyrektorowi szkoły zdiagnozowanych dolegliwości uczniów i problemach z tym związanych, stąd nie przekazywano takich informacji. W najbliższym czasie porozumienie zostanie zmienione i uwzględnione zostanie w nim przekazywanie takich informacji.

(dowód: akta kontroli str. 350-352)

⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1148.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli ustalenie zasad współpracy między dyrekcją, nauczycielami i pielęgniarką szkolną, w tym określenie wzajemnych oczekiwań i ustalenie jakie zadania i w jaki sposób będą realizowane jest podstawowym warunkiem dobrej współpracy, sprzyjającej poprawie jakości i skuteczności działań w zakresie ochrony i promocji zdrowia społeczności szkolnej. W tym zakresie obie strony powinny wybrać zadania, które uznają w danym roku szkolnym za priorytetowe, a efektem tych uzgodnień powinien być harmonogram wspólnych działań oraz dokonywania oceny ich realizacji w celu ewentualnej korekty zadań i usprawnienia współpracy.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie zapewnienie uczniom Szkoły profilaktycznej opieki medycznej poprzez uruchomienie w 2017 r. gabinetu profilaktyki zdrowotnej oraz zawarcie porozumienia z podmiotem leczniczym na świadczenia pielęgniarki szkolnej. W ramach podjętej współpracy pielęgniarka szkolna przeprowadzała testy przesiewowe uczniów, a także pogawędki z uczniami na temat wad postawy i ich zapobiegania. Zastrzeżenia NIK w tym zakresie dotyczą niezapewnienia przez Dyrektora Szkoły, w ramach zawartego porozumienia, pozyskiwania informacji o liczbie uczniów, u których rozpoznano zniekształcenia kręgosłupa w celu podjęcia działań profilaktycznych zapobiegających rozwojowi wad postawy.

OBSZAR

2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/minimalizujących rozwój wad postawy

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą w arkuszach organizacyjnych Szkoły nie przewidziano organizacji zajęć gimnastyki korekcyjnej ani dodatkowych zajęć sportowych.

(dowód: akta kontroli str. 165-166)

W Szkole działał Szkolny Klub Sportowy, który w okresie objętym kontrolą prowadził dodatkowe zajęcia dla uczniów w następujących dyscyplinach: piłka nożna, koszykówka, unihokej, a także gry i zabawy. W roku szkolnym 2017/2018 w zajęciach uczestniczyło 16 uczniów (19,3% wszystkich uczniów), a w latach 2018/2019 i 2019/2020 – po 22 uczniów (odpowiednio: 21,8 i 22,4%).

(dowód: akta kontroli str. 228)

2.2. W okresie objętym kontrolą w Szkole obowiązywał „Program nauczania wychowania fizycznego dla ośmioletniej szkoły podstawowej” (dla I i II etapu edukacji) pod redakcją Krzysztofa Warchoła, przyjęty do realizacji uchwałami Rady Pedagogicznej. W treściach kształcenia tego Programu przewidziano edukację zdrowotną, w ramach której uczeń: klasy IV powinien m.in. nabyć umiejętność prawidłowej postawy, klasy V – nabyć nawyk prawidłowej postawy ciała, a klasy VII – umiejętność obliczenia własnego BMI i naniesienia swoich wyników na siatki centylowe.

Na podstawie zapisów w dziennikach lekcyjnych klasy: IV, V i VII w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 z realizacji programu nauczania wychowania fizycznego ustalono, że w ramach zajęć lekcyjnych prowadzono edukację zdrowotną, w tym dotyczącą zachowania/utrzymania właściwej postawy ciała.

(dowód: akta kontroli str. 131-158)

2.3. W okresie objętym kontrolą w Szkole, w każdym roku szkolnym był opracowany program wychowawczo-profilaktyczny. W programach tych założono m.in., że działalność wychowawczo-profilaktyczna będzie polegać na prowadzeniu

działań z zakresu promocji zdrowia, w tym w sferze fizycznej, ukierunkowanej na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych. W zakresie profilaktyki wad postawy ciała, w programach na lata szkolne 2018/2019 i 2019/2020 założono dokonanie we wrześniu pomiaru uczniów i dostosowanie wysokości krzeseł oraz ławek do ich wzrostu. Ponadto w programie na rok szkolny 2019/2020 założono przeprowadzenie pogadanki dla uczniów i rodziców na temat wad postawy oraz wyjazdu uczniów klasy III na basen.

W sprawozdaniu z realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego (w zakresie profilaktyki wad postawy uczniów):

- za rok szkolny 2017/2018 podano, że wśród uczniów przeprowadzono pogadanki na temat eliminacji wad postawy, dbania o swój kręgosłup oraz zapewniono uczniom korzystanie z basenu w ramach programu „Umiem pływać”,
- w sprawozdaniu za rok szkolny 2018/2019 podano, że działania profilaktyczno-wychowawcze szkoły wspomagają psychiczny, fizyczny i duchowy rozwój ucznia.
(dowód: akta kontroli str. 25-74)

Dyrektor Szkoły wskazała, że przy tworzeniu programu wychowawczo-profilaktycznego ze strony rodziców nie było inicjatywy, aby w szczególny sposób zająć się wadami postawy, oraz że w latach wcześniejszych, dla dzieci, u których zdiagnozowano wady postawy, były zorganizowane, na prośbę rodziców, zajęcia z gimnastyki korekcyjnej, z których byli oni zadowoleni.

(dowód: akta kontroli str. 337-339)

2.4. W arkuszach organizacyjnych Szkoły dla uczniów klas od IV do VIII zaplanowano po cztery godziny lekcyjne wychowania fizycznego w ciągu tygodnia, tj. zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe. Zajęcia te prowadził nauczyciel posiadający wykształcenie wyższe ze specjalizacją nauczyciel wychowania fizycznego i posiadający uprawnienia instruktora pływania.

(dowód: akta kontroli str. 164, 168)

2.5. W okresie objętym kontrolą zajęcia wychowania fizycznego realizowano wyłącznie w formie klasowo-lekcyjnej, którą pozytywnie zaopiniowała Rada Pedagogiczna oraz Rada Rodziców Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 167, 215-220)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że dokonywano rozpoznania potrzeb i zainteresowań uczniów w zakresie organizacji zajęć wychowania fizycznego w innych formach niż klasowo-lekcyjny. Lecz z uwagi na małą liczbę uczniów, zorganizowanie zajęć w systemie innym niż klasowo-lekcyjny spowodowałoby wydłużenie pobytu ucznia w szkole i mogłoby spowodować wprowadzenie w szkole systemu dwuzmianowego. Po wspólnych ustaleniach postanowiono pozostać w systemie klasowo-lekcyjnym.

(dowód: akta kontroli str. 337-339)

2.6. W okresie objętym kontrolą frekwencja w szkole (w klasach I-VIII) wyniosła: 92% w roku szkolnym 2017/2018 i 94% w roku szkolnym 2018/2019. Frekwencja na zajęciach wychowania fizycznego (w klasach IV-VIII) wyniosła w tych latach szkolnych odpowiednio: 93,3 i 94,2% i wielkości te odpowiadały ogólnej frekwencji w tych klasach.

W roku szkolnym 2017/2018 na 84 uczniów (bez klasy „0”) jeden (1,2%) był stale zwolniony z zajęć wychowania fizycznego, a w roku szkolnym 2018/2019 na 101 uczniów (bez klasy „0”) było zwolnionych trzech uczniów (3%).

(dowód: akta kontroli str. 162)

Dyrektor Szkoły wskazała, że w Szkole nie występuje zjawisko nadmiernych i nieuzasadnionych zwolnień. W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 cztery

przypadki stałych zwolnień z zajęć wychowania fizycznego były uzasadnione i zostały poparte zaświadczeniami lekarskimi oraz prośbą rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 319)

W zakresie wychowania fizycznego w planie nadzoru pedagogicznego na poszczególne lata szkolne:

- zaplanowano ocenę pracy nauczyciela wychowania fizycznego m.in. poprzez obserwację lekcji i zajęć pozalekcyjnych, sprawdzenie dokumentowania pracy oraz przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły,
- nie zaplanowano ewaluacji dotyczącej zajęć wychowania fizycznego.

Sprawozdanie z realizacji nadzoru pedagogicznego za lata 2017/2018 i 2018/2019 nie zawierało indywidualnej oceny pracy nauczyciela wychowania fizycznego oraz oceny zaangażowania uczniów na lekcjach wychowania fizycznego. Z ogólnej oceny wynikało natomiast m.in., że nauczyciel wychowania fizycznego opracował plan dydaktyczny do zatwierdzonego programu nauczania, zrealizował podstawę programową oraz prawidłowo prowadził dokumentację pedagogiczną, a także odpowiednio motywował uczniów do pracy.

W roku szkolnym 2018/2019 dokonano ewaluacji w obszarze aktywności uczniów na zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych. Stwierdzono m.in., że:

- zajęcia były dostosowane do potrzeb, możliwości i zainteresowań uczniów, którzy chętnie brali udział w konkursach i zawodach organizowanych przez szkołę i inne placówki,
- uczniowie i rodzice wiedzieli o dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych realizowanych w szkole.

(dowód: akta kontroli str. 185-213)

2.7. W okresie objętym kontrolą Szkoła dysponowała halą sportową (dobudowaną do budynku szkoły) o powierzchni 242 m², przekazaną w październiku 2017 r. przez Burmistrza Makowa Podhalańskiego w trwały zarząd na czas nieoznaczony. Hala posiadała zaplecze sanitarno-higieniczne, oddzielne dla dziewczyn i chłopców, wyposażone w dwie umywalki i osiem pryszniców z dostępem do ciepłej i zimnej wody. Nauczyciel wychowania fizycznego wskazał jednak, że z uwagi na krótkie przerwy między lekcjami, uczniowie bardzo rzadko korzystają z pryszniców. Częściej korzystają z nich po zakończeniu zajęć SKS.

Na wyposażeniu hali znajdował się również sprzęt do gimnastyki korekcyjnej, w tym taśmy rehabilitacyjne, dyski rehabilitacyjne, drażki do rozciągania, piłki lekarskie duże, maty, *urządzenia do postawienia pozycji* i równoważnie.

W latach 2017-2019 (do zakończenia kontroli) nie występowało do Burmistrza Makowa Podhalańskiego o środki na zakup wyposażenia Szkoły w infrastrukturę sportową i nie dokonywano takich zakupów. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że hala sportowa została oddana do użytku w 2015 r.⁹ i wówczas została wyposażona w sprzęt sportowy, który jest sprawny, jego ilość i jakość zapewnia prawidłowe prowadzenie zajęć wychowania fizycznego, a w przeszłości również z gimnastyki korekcyjnej. Wskazała, że w związku z tym nie było potrzeby występowania o środki finansowe na uzupełnienie infrastruktury sportowej w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 75-79, 221-227, 319)

W okresie objętym kontrolą Małopolski Kurator Oświaty nie przeprowadzał w Szkole kontroli w zakresie wyposażenia w infrastrukturę sportową.

(dowód: akta kontroli str. 309-311)

⁹ Przed oddaniem w trwały zarząd w 2017 r. Szkoła dysponowała halą sportową na podstawie użyczenia.

2.8. W okresie objętym kontrolą Szkoła nie uczestniczyła w żadnym programie profilaktycznym dotyczącym wad postawy ciała uczniów, w tym w regionalnych programach zdrowotnych dotyczących wad postawy.

(dowód: akta kontroli str. 163)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że uczniowie każdego roku uczestniczyli w programie powszechnej nauki pływania „Umiem pływać” oraz w programie „Trzymaj formę”.

W ramach programu „Umiem pływać” w roku szkolnym 2017/2018 z nauki pływania w ramach zajęć pozalekcyjnych korzystało 15 uczniów (18% ogółu uczniów), a w latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020 po ośmiu uczniach (po 8%).

W programie „Trzymaj formę” w roku 2017/2018 uczestniczyło 54 uczniów (64% ogółu uczniów), a w roku szkolnym 2018/2019 – 70 uczniów (69%). Program obejmował m.in. aktywność fizyczną poprzez dodatkowe zajęcia ruchowe i ćwiczenia oddechowe na lekcjach wychowania fizycznego i podczas zajęć świetlicowych na salce zajęć ruchowych, higienę okresu dojrzewania, w tym pogadanki o właściwej postawie ciała.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła również, że z uwagi na wysokie koszty Szkoła nie uczestniczyła w innych programach (w tym regionalnych) dotyczących postawy ciała. Podała przy tym, że podczas jednej z porad dyrektorów szkół był poruszony temat „rekomendowanych przez MEN programów profilaktycznych”. Wówczas jeden z dyrektorów, który interesował się tym tematem, poinformował, że koszty przewyższają możliwości finansowe poszczególnych szkół, a brak było możliwości wspólnej realizacji tych programów przez szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 319, 341-342)

2.9. W okresie objętym kontrolą w Szkole:

- każdemu uczniowi zapewniono nieodpłatnie szafkę na odzież i obuwie, w której mógł również pozostawić przybory szkolne (szafki nie były zamykane)¹⁰,
- na wyposażeniu klas od I do III były biblioteczki z półkami lub regały, na których uczniowie mogli pozostawić swoje podręczniki/przybory szkolne,
- Dyrektor Szkoły oraz wychowawcy klas na zebraniach informowali rodziców o konieczności sprawdzania zawartości tornistrów swoich dzieci oraz o możliwości pozostawiania w szkole podręczników oraz przyborów szkolnych,
- wychowawca klasy IV w roku szkolnym 2018/2019 dokonał ważenia tornistrów uczniów, podczas którego stwierdzono, że na 15 zważonych tornistrów w siedmiu przypadkach (46,7%) masa tornistrów była wyższa od dopuszczalnej, przy czym w sześciu przekroczyła 10% masy ciała dziecka, a w jednym 15% masy ciała. Wyniki ważenia wychowawca odnotował w swojej dokumentacji i przekazał rodzicom na zebraniu 10 października 2018 r.,
- w roku szkolnym 2019/2020 wychowawcy klas we wrześniu i październiku dokonali dwukrotnego ważenia tornistrów, odnotowując wyniki w swojej dokumentacji. Podczas pierwszej kontroli stwierdzono, że na 85 zważonych tornistrów w 69 przypadkach (81,2%) ich waga przekroczyła dopuszczalną masę, przy czym w 55 przypadkach była wyższa niż 10% masy ciała dziecka, a w 14 wyższa niż 15% masy ciała. Z kolei podczas kolejnego ważenia tornistrów stwierdzono jedynie w pięciu przypadkach (5,9%) przekroczenie ich wagi powyżej 10% masy ciała dziecka.

¹⁰ W roku szkolnym 2017/2018 do szkoły uczęszczało 104 uczniów, w 2018/2019 – 121 uczniów, a w 2019/2020 – 98 uczniów. Szkoła dysponowała 64 podwójnymi szafkami. Każdemu uczniowi przydzielono jedną pojedynczą szafkę.

W przeprowadzonej 17 października 2019 r., na zlecenie NIK, kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Suchej Beskidzkiej nie stwierdzono żadnego przypadku przekroczenia dopuszczalnej masy tornistrów.
(akta kontroli str. 75-101, 255-256, 320-330, 345-347)

2.10. Kontrola przeprowadzona w Szkole przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Suchej Beskidzkiej wykazała również, że stanowiska uczniowskie (krzesła i stoliki) w klasie IV, VI, VIII oraz w klasie VII (klasopracownia fizyczno-chemicznej) i klasie V (sala informatyczna) były dostosowane do wzrostu uczniów. W pracowni informatycznej dla zapewnienia odpowiedniej ergonomii dla uczniów klasy I-IV zapewniono podnóżki o różnych wysokościach.
(dowód: akta kontroli str. 331-336)

Dyrektor Szkoły wskazała, że na początku roku szkolnego oraz II semestru zobowiązuje (ustnie) wychowawców do mierzenia wzrostu uczniów oraz dostosowania do ich wzrostu stolików i krzesełek. Wyniki tych pomiarów nie były nigdzie odnotowywane.
(dowód: akta kontroli str. 319)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie podejmowane w Szkole działania, które wpływają na ograniczenie rozwoju wad postawy. Stanowiska pracy i nauki były ergonomiczne i dostosowane do wymogów antropometrycznych uczniów, a uczniowie mogli przechowywać podręczniki i przybory szkolne w szafkach. W Szkole przeprowadzono również pomiary wagi plecaków szkolnych, a o ich wynikach oraz o konieczności sprawdzania zawartości tornistrów dzieci informowano rodziców na zebraniach szkolnych. Zajęcia wychowania fizycznego były prowadzone w formie zajęć klasowo-lekcyjnych, w ramach których prowadzono również edukację zdrowotną, w tym dotyczącą profilaktyki wad postawy. Szkoła dysponowała infrastrukturą sportową niezbędną do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. W szkole organizowano również zajęcia pozalekcyjne prowadzone w ramach Szkolnego Klubu Sportowego. Zastrzeżenia NIK dotyczą natomiast niezorganizowania dla uczniów zajęć gimnastyki korekcyjnej, podczas gdy w badaniach przesiewowych przeprowadzonych w kolejnych latach zniekształcenia kręgosłupa rozpoznano u 40% dzieci objętych badaniami, a Szkoła dysponowała infrastrukturą do prowadzenia takich zajęć. Szkoła nie uczestniczyła w żadnym programie profilaktyki wad postawy, a działania w tym zakresie ograniczały się jedynie do zapewnienia 8% uczniów udziału w programie powszechnej nauki pływania „Umiem pływać” oraz w programie „Trzymaj formę”.

OBSZAR

3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą działania informacyjne i edukacyjne w Szkole dotyczące wad postawy ciała uczniów polegały na:

- przeprowadzaniu przez wychowawców rozmów z rodzicami uczniów odnośnie zwracania uwagi na prawidłową postawę ciała dziecka oraz odpowiednie odżywianie, a także zachęcanie do aktywności dzieci poprzez uprawianie sportu i spędzania czasu na wolnym powietrzu, co przedstawiono we wcześniejszej części wystąpienia,
- przeprowadzaniu pogadarek pielęgniarki szkolnej oraz wychowawców na temat wad postawy, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia,

- informowaniu rodziców o możliwości odpłatnego przebadania dziecka przez wyspecjalizowany w tym zakresie podmiot zewnętrzny.

Na wyposażeniu Szkoły były książki oraz materiały informacyjne i edukacyjne dotyczące ryzyk rozwoju i leczenia wad postawy ciała (np. „Abecadło postępowania korekcyjnego”).

(dowód: akta kontroli str. 229-230, 299)

W toku kontroli stwierdzono również, że:

- 1) na drzwiach wejściowych do Szkoły były zawieszony dwa plakaty, jeden z napisem „STOP CIĘŻKIM PLECAKOM”, drugi „CHCESZ MIEĆ PROSTE PLECY, NIE NOŚ ZBĘDNYCH RZECZY”,
- 2) na gazetce ściennej na parterze Szkoły zamieszczono informacje dotyczące: zapobiegania skrzywieniom kręgosłupa dziecka (podano m.in., że tornister odgrywa ogromną rolę w utrzymaniu prawidłowej postawy oraz zapobieganiu skrzywieniom kręgosłupa), prawidłowej postawy oraz wad kręgosłupa, zakupu tornistra (wskazówki, którymi należy kierować się przy jego zakupie), a także porady fizjoterapeuty jak należy dbać o kręgosłup.

(dowód: akta kontroli str. 75-101)

W okresie objętym kontrolą pielęgniarka szkolna przeprowadziła dla uczniów pogadanki na temat wad postawy:

- a) w roku szkolnym 2017/2018:
  - dla klas „0”-III na temat prawidłowej postawy ciała w ławce szkolnej i w czasie odrabiania lekcji, schorzeń kręgosłupa oraz zapobiegania tym schorzeniom (6 października 2017 r.),
  - dla klas IV-VII na temat zasad bezpieczeństwa, w tym zapobiegania wadom postawy, płaskostopia (8 grudnia 2017 r.),
  - dla klas V i VI na temat profilaktyki wad postawy (20 kwietnia 2018 r.);
- b) w roku szkolnym 2018/2019:
  - dla klas „0”-III na temat prawidłowej postawy ucznia w ławce szkolnej oraz zapobiegania i leczenia wad kręgosłupa (15 lutego 2019 r.),
  - dla klas „0”-III na temat zdrowego stylu życia (5 kwietnia 2019 r.),
  - na temat pierwszej pomocy w przypadku złamań kręgosłupa oraz kończyn (17 maja 2019 r.).

(dowód: akta kontroli str. 229-230)

Przeprowadzone w toku kontroli badania ankietowe wśród 17 nauczycieli wykazało, że:

- nauczyciele posiadają wiedzę o schorzeniach i wadach postawy,
- na zebraniach klasowych oraz w toku indywidualnych rozmów przekazywana była rodzicom informacja o problemach związanych z wadami postawy,
- rodzice wspierali szkołę w prowadzeniu profilaktyki wad postawy ciała,
- największe trudności w prowadzeniu profilaktyki wad postawy ciała uczniów mają niepoprawne nawyki wyniesione z domu oraz mała aktywność fizyczna dzieci po zajęciach lekcyjnych,
- za najskuteczniejsze formy profilaktyki wad postawy uznali zajęcia dydaktyczne w szkole.

(dowód: akta kontroli str. 300-308)

Z przeprowadzonego w toku kontroli badania ankietowego wśród 74 rodziców (79,6% ogółu rodziców) wynikało, że w ocenie 54% ankietowanych rodziców podejmowana w szkole profilaktyka wad postawy ciała uczniów była wystarczająca, natomiast 28,4% rodziców nie miało zdania na ten temat, a 16,2% uznało, że działania Szkoły w tym zakresie są niewystarczające. Najbardziej powszechnym wśród

rodziców źródłem pozyskiwania wiedzy na temat wad postawy ciała był Internet (73% odpowiedzi twierdzących), a następnie informacje pozyskiwane od wychowawców (51%), od lekarza rodzinnego (43%) i z telewizji (41%).

(dowód: akta kontroli str. 300-308)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania informacyjne i edukacyjne podejmowane w Szkole na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała uczniów. W tym zakresie wychowawcy podejmowali temat profilaktyki wad postawy na zebraniach szkolnych z rodzicami, a pielęgniarka szkolna przeprowadzała pogadanki z uczniami na temat wad postawy. W Szkole znajdowały się plakaty zachęcające do nienoszenia zbyt ciężkich tornistrów szkolnych oraz gazetka ścienna z materiałami edukacyjnymi na temat zniekształceń kręgosłupa wraz z poradami fizjoterapeuty w tym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

- 1) pozyskiwanie od pielęgniarki szkolnej informacji o zdiagnozowanych wadach postawy uczniów;
- 2) planowanie i podejmowanie odpowiednich działań profilaktycznych, w oparciu o pozyskane dane o stanie zdrowia uczniów, w tym organizacji w Szkole zajęć gimnastyki korekcyjnej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków,   grudnia 2019 r.

Kontroler

Jerzy Baranek

główny specjalista kontroli państwowej